



ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬЯА  
ХОВД АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

## САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

Жаргалант сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн  
нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан

Аудитын код: ХОА-2022/12/НА-СТА-ТТЗ

Цахим хуудас:  
[www.audit.mn](http://www.audit.mn)

Ховд хот

2023 он

Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга,  
Тэргүүлэх аудитор: Х.Болдбаатар  
Цахим хаяг: Boldbaatar.Kh @audit.gov.mn  
Аудитын менежер: А.Цэцэгсүрэн  
Утас: 70432545  
Цахим хаяг: tsetsegsuren.a@audit.gov.mn  
Ахлах аудитор: Erdenetsetsegd@audit.gov.mn  
Утас: 70432545  
Цахим хаяг: Khovd@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

## **АГУУЛГА**

<b>1. ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ</b> .....	3
<b>2. АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ</b> .....	5
2.1 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан (мянган төгрөг) .....	5
2.2 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан (мянган төгрөг) .....	6
2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан (төгрөгөөр) .....	9
2.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан (төгрөгөөр) .....	12
2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан (төгрөгөөр) .....	13
2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан (төгрөгөөр) .....	15
<b>3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА</b> .....	16
3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа .....	16
3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал .....	17
3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд .....	17
3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв .....	20
<b>4. АУДИТЫН ТАЙЛАН</b> .....	22
4.1 Ерөнхий зүйл .....	22
4.2 Материаллаг байдал .....	22
4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт .....	23
4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт .....	23
<b>5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ</b> .....	24
<b>6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ</b> .....	27

## **ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ**

УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
ӨХЗ	Өмч хамгаалах зөвлөл
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ОНӨААТҮГ	Орон нутгийн өмчит аж ахуун тооцоот үйлдвэрийн газар
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
ЗДНХ	Засаг даргын нөөц хөрөнгө
ОНХС	Орон нутгийн хөгжлийн сан
ГХУСЗЗ	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх салбар зөвлөл
ХХС	Хоршоо хөгжүүлэх сан

# 1.ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ



## ХОВД АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

84000 Цамбагарав баг, Жаргалант сум, Ховд  
Утас: 976-70433061, Факс: 976-70433061  
E-mail: khovd@audit.gov.mn

ЖАРГАЛАНТ СУМЫН ЗАСАГ  
ДАРГА Ц.ЦОГТБЯАР ТАНАА

2022.02.25 № 02/121  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

### Хязгаарлалттай дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-д заасны дагуу Жаргалант сумын ТТЗ-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Жаргалант сумын ТТЗ-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

### Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, аудит хийгдэх байгууллагаас хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтын зардлын зарцуулалтад дотоод хяналт хэрэгжүүлээгүй хөрөнгийн бүртгэл ашиглалт, хамгаалалт хангалтгүй, жолоочийн тооцоо бодож замын хуудас баталгаажуулаагүй, төсвөөс үр ашиггүй тэвчиж болох зардлуудад хөрөнгө гаргасан, хоршоо хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлт хангалтгүй зэрэг 371.1 сая төгрөгийн зөрчлүүд нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д "төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх", Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", 16-р зүйлийн 16.5.6-д "дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуй нэгж байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ" гэсэн заалтуудтай тус тус нийцээгүй, "Тохиолдсон байх", "Иж бүрэн байх", "Гийцсэн бөгөөд зохистой байх", "Үнэлгээ ба хуваарилалт" батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

### Асуудлыг онцолсон хэсэг

Нийт орлого 8891.4 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж 68.9 сая төгрөгөөр тасарч биелсэн байна. Малын хөлийн татвар 22.7 сая, дуудлага худалдаа 277.1 сая, үл хөдлөхийн албан татвар 255.4 сая, бусад татвар төлбөр хураамж 267.5 сая төгрөгөөр тасарч цалин хөлс, ашгийн татвар 649.7 сая, хүн амын орлогын албан татвар 578.0 сая төгрөгөөр давж биелсэн байна.

### Аудитын гол асуудал

АДБОУС 2701.8-д тодорхойлсон тайлант үеийн санхүүгийн тайлангийн аудитад үлэмж нөлөө үзүүлэх ажил гүйлгээ нь Буянт багийн өрхийн эмнэлгийн барилга 377.3 сая, Бугат багийн халуун усны барилга 199.9 сая, гэрэлтэй Ховд хөтөлбөрийн хүрээнд гудамжны

021020180

гэрэлтүүлгийн засвар үйлчилгээний зардалд 130.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хэрэгжүүлсэн нь иргэдийн эрх ашигт нийцсэн үр дүнтэй ажил болсон байна. Жаргалант сумын Засаг даргын А/212 дугаартай захирамжийн дагуу Жаргалант сумын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллага, хувь хүний эзэмшилд байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар, усны төлбөр, газрын төлбөр, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр, хувь хүний орлогын албан татвар, мөн тухайн нутаг дэвсгэр дээр шинээр баригдаж буй барилгуудын татварын ногдуулалт, төлөлтөд хяналт тавьж, нуусан орлогыг илрүүлэх ажлын хүрээнд нийт 403 аж ахуйн нэгж, иргэнийг хамруулж 8941.2 сая төгрөгийн татвар, төлбөр хураамж төсөвт төвлөрүүлсэн байна. Мөн шинээр баригдсан 7 үл хөдлөх хөрөнгөнд ногдол хийж, 2 иргэнд мэдэгдэл, 5 иргэнд шаардлага хүргүүлж ажилласан байна.

#### **Бусад асуудлын хэсэг**

Өмнөх онуудад төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгддэг байсан Ерөнхий боловсролын сургууль, Хүүхдийн цэцэрлэгүүдийн санхүүгийн тайлангийн тогтмол зардлаас бусад үзүүлэлтүүд системийн дээд байгууллагын тайланд нэгтгэгдэх бодлогын өөрчлөлт бий болсонтой холбоотойгоор эдийн засгийн гол үзүүлэлтүүдэд нөлөөлөл бүхий өөрчлөлтүүд орсон байна.

#### **Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага**

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

#### **Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага**

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт нь дээд түвшнийх боловч үнэмлэхүй түвшний баталгаажуулалт биш бөгөөд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүх материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гарах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ХҮНДЭТГЭСЭН: ДАРГА:

ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР:



Х.БОЛДБААТАР

## 2.АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

### 2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн байдлын тайлан

/мянган төгрөгөөр/

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2021оны 12-р сарын 31	2022 оны 12-р сарын 31
1	<b>ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН</b>	3,431,831.50	2,465,946.60
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	405,578.70	504,463.80
33	АВЛАГА	1,240,251.40	1,062,496.50
34	УРЬДЧИЛГАА	39,308.90	707,802.80
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	1,746,692.40	191,183.60
2	<b>ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН</b>	58,842,077.70	18,963,396.80
39	<b>ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ</b>	58,842,077.70	18,963,396.80
39200	<b>Биет хөрөнгө</b>	55,076,407.00	18,474,330.60
39300	Биет бус хөрөнгө	3,684,872.90	489,066.20
39400	Бусад хөрөнгө /ТӨҮГ/	80,797.80	-
3	<b>НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II</b>	62,273,909.20	21,429,343.50
4	<b>НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР</b>	38,346.00	89,637.20
41	<b>БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР</b>	38,346.00	89,637.20
41300	Өглөг	38,346.00	89,637.20
5	<b>ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН</b>	62,235,563.20	21,339,706.20
51	<b>Засгийн газрын хувь оролцоо</b>	62,235,563.20	21,339,706.20
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал	26,075,615.50	11,107,384.20
511002	Орон нутгийн төсвийн оруулсан хөрөнгө	26,075,615.50	11,107,384.20
51200	<b>Хуримтлагдсан үр дүн</b>	21,407,469.00	7,550,484.60
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	14,752,478.60	2,681,837.40
6	<b>ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V</b>	62,273,909.20	21,429,343.50

### 2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн үр дүнгийн нэгтгэсэн тайлан

/мянган.төгрөгөөр/

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2021оны 12-р сарын 31	2022 оны 12-р сарын 31
I	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)</b>	42,880,144.00	13,495,258.00
11	<b>ТАТВАРЫН ОРЛОГО</b>	1,142,855.70	8,622,255.40
110	Орлогын албан татвар	1,033,898.60	7,949,397.60
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	1,033,898.60	7,949,397.60
113	Хөрөнгийн албан татвар	7,544.90	245,764.10
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	101,412.20	427,093.80
12	<b>ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО</b>	13,650,079.60	2,547,649.00
120	Нийтлэг татварын бус орлого	13,650,079.60	2,547,649.00
13	<b>ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО</b>	28,087,208.80	2,325,353.50
II	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН</b>	32,768,697.20	12,980,396.40
21	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	32,768,697.20	12,980,396.40
210	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	26,974,980.40	9,739,268.50
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	14,489,093.10	1,403,568.60
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	1,885,548.90	173,896.50
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	2,602,128.00	3,027,887.80
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	805,940.90	1,397,914.30
2105	Нормативт зардал	325,221.40	-
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	94,786.40	70,058.20

2107	Томилолт, зочны зардал	2,912.40	3,331.80
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	540,994.10	745,473.20
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	6,228,355.30	2,917,138.20
211	ХҮҮ	-	-
212	ТАТААС	450,840.70	85,934.40
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	5,342,876.00	3,155,193.50
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	10,111,446.90	514,861.60
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	443,433.30	41,074,947.30
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	9,668,013.50	(40,560,085.70)

### 2.3 Аудит хийсэн мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан

/мянган.төгрөгөөр/

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2021оны 12-р сарын 31	2022 оны 12-р сарын 31
I	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)</b>	29,476,021.40	11,269,769.50
11	<b>ТАТВАРЫН ОРЛОГО</b>	1,142,855.70	8,622,255.40
110	Орлогын албан татвар	1,033,898.60	7,949,397.60
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	1,033,898.60	7,949,397.60
113	Хөрөнгийн албан татвар	7,544.90	245,764.10
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	101,412.20	427,093.80
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	43,138.60	26,604.60
1181	Газрын төлбөр	48,334.60	396,220.70
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	9,939.00	4,268.40
12	<b>ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО</b>	480,735.20	322,160.60
120	Нийтлэг татварын бус орлого	480,735.20	322,160.60
13	<b>ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО</b>	27,852,430.50	2,325,353.50
II	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН</b>	28,625,347.90	8,841,577.90
21	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	28,625,347.90	8,841,577.90
210	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	22,766,985.10	5,566,748.00
2101	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	14,428,144.60	1,410,123.60
2102	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	1,930,436.60	170,155.40
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	2,597,309.00	3,036,169.10
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	108,692.50	39,933.70
2105	Нормативт зардал	295,601.20	810.30
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	109,251.00	71,482.60
2107	Томилолт, зочны зардал	3,316.30	2,455.40
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	562,299.70	741,714.10
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,731,934.30	93,903.70
212	<b>ТАТААС</b>	450,840.70	82,184.40
213	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	5,407,522.00	3,192,645.50
III	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)</b>	850,673.50	2,428,191.60

V	<b>ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)</b>	745,796.00	1,912,695.70
22	<b>ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ</b>	745,796.00	1,912,695.70
2200	<b>Дотоод эх үүсвэрээр</b>	745,796.00	1,912,695.70
VI	<b>ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ</b> (VI)=(IV)-(V)	(745,796.00)	(1,912,695.70)
VII	<b>САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН</b>	(92,367.20)	(416,610.80)
23	<b>ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ</b>	92,367.20	416,610.80
VIII	<b>НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)</b>	12,510.20	98,885.10
101	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	393,068.50	405,578.70
20	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	405,578.70	504,463.80

#### 2.4 Аудит хийсэн өмчийн өөрчлөлтийн нэгтгэсэн тайлан

/мянган.төгрөгөөр/

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн	Нийт цэвэр хөрөнгө/өмч
1	<b>2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл</b>	52,582,701.20	52,582,701.20
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	31,646.50	31,646.50
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	52,614,347.80	52,614,347.80
4	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	(46,798.10)	(46,798.10)
9	Тайлант үеийн үр дүн	9,668,013.50	9,668,013.50
10	<b>2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл</b>	62,235,563.20	62,235,563.20
11	<b>2022 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл</b>	62,235,563.20	62,235,563.20
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	(41,410,718.50)	(41,410,718.50)
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	20,824,844.60	20,824,844.60
19	Тайлант үеийн үр дүн	(40,560,085.70)	(40,560,085.70)
20	<b>2022 оны 12-р сарын 31-наарх үлдэгдэл</b>	21,339,706.20	21,339,706.20

#### 2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлан

/мянган.төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан
II	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН</b>	8,559,372.10	8,015,019.29
21	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	5,789,556.50	5,709,458.58
210	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	5,397,700.00	5,349,631.69
2101	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	1,413,896.30	1,410,123.62

210101	Үндсэн цалин	1,065,711.90	1,064,722.32
210102	Нэмэгдэл	172,819.60	162,488.71
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	5,342.00	4,217.31
210104	Урамшуулал	71,348.30	90,406.25
210105	Гэрээт ажлын хөлс	98,674.50	88,289.04
2102	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	177,740.70	170,155.41
210201	Тэтгэврийн даатгал	120,862.80	115,149.54
210202	Тэтгэмжийн даатгал	12,736.50	12,064.34
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	12,858.50	12,320.73
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	2,844.80	3,527.12
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	28,438.10	27,093.68
2103	<b>Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал</b>	3,060,417.00	3,036,169.12
210301	Гэрэл, цахилгаан	310,559.30	297,037.74
210302	Түлш, халаалт	2,274,579.00	2,278,347.35
210303	Цэвэр, бохир ус	475,278.70	460,784.04
2104	<b>Хангамж, бараа материалын зардал</b>	40,862.00	39,933.66
210401	Бичиг хэрэг	14,619.40	14,620.00
210402	Тээвэр, шатахуун	20,128.20	20,138.20
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	5,320.40	4,450.46
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	794.00	725.00
2105	<b>Нормативт зардал</b>	835.90	810.34
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	835.90	810.34
2106	<b>Эд хогшил, урсгал засварын зардал</b>	72,322.60	71,482.62
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	244.70	-
210604	Урсгал засвар	72,077.90	71,482.62
2107	<b>Томилолт, зочны зардал</b>	3,115.10	2,455.40
210701	Гадаад албан томилолт	-	-
210702	Дотоод албан томилолт	3,115.10	2,455.40
2108	<b>Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж</b>	535,583.40	527,837.82
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	532,352.60	526,000.05
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	551.20	-
210803	Даатгалын үйлчилгээ	800.80	283.95
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	489.40	464.90
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	219.40	118.93
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	1,000.00	800.00
210807	Газрын төлбөр	170.00	170.00
2109	<b>Бараа үйлчилгээний бусад зардал</b>	92,927.00	90,663.68
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	69,377.00	69,350.08
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	23,550.00	21,313.60
212	<b>ТАТААС</b>	47,184.40	47,184.40
2122	<b>Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас</b>	47,184.40	47,184.40
212201	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	47,184.40	47,184.40
213	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	344,672.10	312,642.49
2131	<b>Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг</b>	231,044.40	199,082.00
213101	Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	231,044.40	199,082.00
2132	<b>Бусад урсгал шилжүүлэг</b>	113,627.70	113,560.49
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	38,888.20	38,888.20
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	20,172.10	20,172.10
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	54,567.40	54,500.19
22	<b>ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ</b>	2,170,299.40	1,888,949.90
220001	Барилга байгууламж	1,373,602.70	1,171,737.64
221001	Их засвар	190,009.40	129,248.15
222001	Тоног төхөөрөмж	118,900.00	274,460.84

223001	Бусад хөрөнгө	487,787.30	313,503.27
23	<b>ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ</b>	599,516.20	416,610.81
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	599,516.20	416,610.81
III	<b>ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР</b>	8,559,372.10	7,995,545.56
32	<b>ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ</b>	7,913,127.40	7,726,384.78
320001	Орон нутгийн төсвөөс	5,884,627.10	5,697,884.48
320002	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	2,028,500.30	2,028,500.30
35	<b>ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС</b>	646,244.70	269,160.78
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	4,995.00	5,398.00
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	296,540.00	263,762.78
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	344,709.70	-
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	-	344,709.68
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	-	325,235.96

## 2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлан

/мянган.төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Т3 цэвэр дүн
II	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН</b>	296,853.18
21	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	276,267.35
210	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	220,276.32
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	213,876.32
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	213,876.32
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	6,400.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	6,400.00
212	<b>ТАТААС</b>	35,000.00
2122	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	35,000.00
212201	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	35,000.00
213	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	20,991.03
2133	Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	20,991.03
213405	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	20,991.03
22	<b>ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ</b>	20,585.83
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	20,585.83
220001	Барилга байгууламж	20,585.83
I	<b>ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР</b>	296,853.18
1311	<b>Нэмэлт санхүүжилтийн орлого</b>	296,853.18
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	245,318.43
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	21,943.90
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	29,590.84
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	-
10	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	-

## 3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

### 3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа

Жаргалант сумын Засаг дарга нь Монгол улсын Үндсэн хууль болон УИХ, Засгийн газраас гарч буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн “Орон нутгийн хөгжил дэвшилд манлайлагч байж мэдлэг чадварт суурилсан нутгийн захиргааны мэргэшсэн байгууллага байх” эрхэм зорилгын дор үйл ажиллагааны чиглэл зорилтоо тодорхойлон дараах зорилтыг тавин ажилласан байна.Үүнд:

- ✓ Хууль тогтоомж, хөгжлийн бодлого, стратеги зорилт, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд зохин байгуулж хяналт тавих
- ✓ Баг байгууллагуудын үйл ажиллагааг уялдуулан зохион байгуулж, мэргэшил арга зүйн удирдлагаар хангах
- ✓ Хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэх ажлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд зохин байгуулах
- ✓ Тамгын газрын үйл ажиллагааг удирдан зохин байгуулах, батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах тайлагнах, хяналт тавих
- ✓ Хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг
- ✓ Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, цахим систем нэвтрүүлж, иргэдийн цаг хугацаа зардлыг хэмнэх
- ✓ Хуулиар тусгайлан олгосон чиг үүргийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ,
- ✓ Хуулиар олгосон нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

### **3.2 Байгууллагын гадаад, дотоод орчин**

Тус байгууллага нь Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль, Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль зэрэг хууль тогтоомжуудыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Тайлант хугацаанд байгууллагын үйл ажиллагаа, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлд мөрддөг хууль тогтоомж болон бодлого чиглэлд 2022 онд нэмэлт өөрчлөлтүүд орсон байна. 2022 онд нь Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд 4 удаа, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуульд 1 удаа, Төсвийн тухай хуульд 6 удаа, Шилэн дансны тухай хуульд 1 удаагийн өөрчлөлт орж Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль шинээр батлагдан мөрдөгдөж эхэлсэн байна.

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж байгаа дотоод хяналтуудаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт **үр нөлөөтэй** байна.

Дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд тусалцаа авах **шаардлагагүй** гэж үзлээ.

Сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн 2022 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрийн 04-р тогтоолоор байгуулагдсан сумын өмч хамгаалах байнгын зөвлөл тус сумын өмч хөрөнгийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалтад хяналт тавин хагас жилийн тооллого хийсэн боловч жилийн эцсийн тооллого хийгээгүй, төсвийн хөрөнгөөр болон хандив тусламжаар ирсэн хөрөнгөд ИТХ-ын хуралдаанаар тогтоол гаргуулан өмч хөрөнгийг бүртгэлд тусгуулж, актлах хөрөнгийг шийдвэрийн дагуу устгах ажлыг хариуцан ажиллаагүй хөрөнгөд тавих хяналт сул байна.

Жаргалант сумын Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2022 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд аймгийн Засаг даргын дэргэдэх санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албанаас хяналт шалгалт хийгдсэн байна.

### **3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал**

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор дүгнэлтээ илэрхийлснээр санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Жаргалант сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн тайлан дахь ажил гүйлгээг *аккруэл* сууриар хөтөлж, нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн байна.

Сумын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд мөрдөх тусгайлан баталсан Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг байхгүй бөгөөд Сангийн яамнаас гаргасан бодлого шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэн и-баланс цахим программ хангамж ашиглан холбогдох хууль тогтоомж, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад нийцүүлэн, үйл ажиллагааны онцлогт тохируулан ашиглаж байна.

### 3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд

Жаргалант сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Сангийн сайдын 2015 оны 341 дүгээр тушаалаар баталсан “Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тодруулга бэлтгэх журам”-ын дагуу бэлтгэсэн байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 40844.6 сая төгрөгөөр буюу 30.1 хувиар буурсан байна.

#### Хүснэгт 1. Санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

/мянган төгрөгөөр/

Тайлангийн үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт	
Мөнгөн хөрөнгө	405,578.7	504,463.8	(98,885.1)	1.2
Авлага	1,240,251.4	1,062,496.5	177,754.9	0.9
Урьдчилгаа	39,308.9	707,802.8	(668,493.9)	18.0
Бараа материал	1,746,692.5	191,183.6	1,555,508.9	0.1
Үндсэн хөрөнгө	58,842,077.7	18,963,396.8	39,878,680.9	0.3
<b>НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН</b>	<b>62,273,909.2</b>	<b>21,429,343.5</b>	<b>40,844,565.7</b>	<b>0.3</b>
Богино хугацаат өр төлбөр	38,346.0	89,637.3	(51,291.3)	2.3
Цэвэр хөрөнгө, өмч	62,235,563.2	21,339,706.2	40,895,857.0	0.3
Засгийн газрын оруулсан капитал	26,075,615.5	11,107,384.2	14,968,231.3	0.4
Хуримтлагдсан үр дүн	21,407,469.0	7,550,484.6	13,856,984.4	0.4
хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	14,752,478.5	2,681,837.4	12,070,641.1	0.2
<b>ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМ</b>	<b>62,273,909.2</b>	<b>21,429,343.5</b>	<b>40,844,565.7</b>	<b>0.3</b>

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Дээрх хүснэгтээс харахад, *санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт өмнөх оны үзүүлэлтээс нөлөө бүхий өөрчлөлттэй мөнгөн хөрөнгө, авлага, бараа материал, үндсэн хөрөнгө цэвэр өмч хөрөнгийн данснууд байна.*

#### 3.4.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 405.6 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 504.5 сая төгрөг болж 98,9 сая төгрөгөөр буюу 1.2 хувиар өссөн байна. ОНХС-ийн төлөвлөсөн ажлууд он дамжин хэрэгжиж байгаатай холбогдон олгогдоогүй санхүүжилтийн үлдэгдлээр өссөн байна.

#### 3.4.2 Авлага

Авлага дансны эцсийн үлдэгдэл 1062.5 сая төгрөг болж, өмнөх оноос 177.8 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

/сая.төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	3.3	1.3	(1.9)
Төлбөртэй үйлчилгээний авлага	286.7	-	(286.7)
Татаас санхүүжилтийн авлага	-	-	-
Зээлийн хүүгийн авлага	51.8	37.4	(14.3)
Байгууллагаас авах авлага	117.8	60.8	(57.0)
Хувь хүмүүсээс авах авлага	21.7	24.3	2.6
<b>Дүн</b>	<b>481.2</b>	<b>123.9</b>	<b>(357.3)</b>
Тусгай зориулалтын сан	759.1	938.6	179.5
<b>Дүн</b>	<b>759.1</b>	<b>938.6</b>	<b>179.5</b>
<b>АВЛАГЫН НИЙТ ДҮН</b>	<b>1,240.3</b>	<b>1,062.5</b>	<b>(177.8)</b>

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Ажилчидтай холбоотой авлага 1.9 сая, зээлийн хүүгийн авлага 14.3 сая, байгууллагаас авах авлага 57.0 сая төгрөгөөр буурч хүмүүсээс авах авлагатай холбоотой 2.6 сая, тусгай зориулалтын сангийн авлага 179.5 сая төгрөгөөр өсөж өөрчлөгдсөн байна.

### 3.4.3 Урьдчилгаа

Урьдчилж гарсан хөрөнгийн зардлын эцсийн үлдэгдэл 707.8 сая төгрөг болж өмнөх оноос 668.5 сая төгрөг болж өссөн байна.

Хүснэгт№02 Урьдчилж гарсан зардлын үлдэгдэл		/мян.төгрөг/	
Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Үндсэн хөрөнгө бэлтгэх урьдчилгаа	39,308.9	707,802.8	668,493.9
<b>Дүн</b>	<b>39,308.9</b>	<b>707,802.8</b>	<b>668,493.9</b>
<b>АВЛАГЫН НИЙТ ДҮН</b>	<b>39,308.9</b>	<b>707,802.8</b>	<b>668,493.9</b>

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Урьдчилж гарсан зардлын авлага нь орон нутгийн хөгжлийн сан, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтын ажлууд он дамжуулан хэрэгжүүлэх урьдчилж гарсан зардлын авлагатай холбоотой байна.

### 3.4.4 Бараа материал

Бараа материалын дансны үлдэгдэл 191.2 сая төгрөг болж 1555.5 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

/мянган төгрөгөөр/

Тайлангийн үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт	
<b>Түүхий эд материал</b>	47,452.1	-	47,452.1	0.0
Тусгай зориулалттай материал	43,403.1	-	43,403.1	0.0
Эм боох материал	900.0	-	900.0	0.0
Бэлэн бүтээгдэхүүн	3,149.0	-	3,149.0	0.0
<b>Хангамжийн материал</b>	1,699,240.4	191,183.6	1,508,056.8	11%
Бичиг хэргийн материал	16,861.6	3,445.8	13,415.8	0.2
Аж ахуйн материал	219,784.8	162,660.2	57,124.7	0.7
сэлбэг хэрэгсэл	189,555.1	1,377.0	188,178.1	0.0
Түлш шатах тослох материал	5,820.0	-	5,820.0	0.0
Барилгын засварын материал	3,056.4	-	3,056.4	0.0
Хүнсний материал	32,326.7	-	32,326.7	0.0
Бусад хангамжийн материал	1,231,835.8	23,700.6	1,208,135.2	0.0
Мал амьтад			-	
<b>Нөөцийн бараа</b>			-	1.0
<b>Нийт бараа материал</b>	1,746,692.4	191,183.6	1,555,508.9	0.1

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант хугацаанд төсвийн хөрөнгөөр 233.2 сая төгрөгийн худалдан авалт хийж 153.7 сая төгрөгийн үнэ төлбөргүй материал орлого авч, хөрөнгө хооронд 100.9 сая төгрөгийн хөрөнгө шилжүүлж, 293.4 сая төгрөгийн материал зарцуулж 1548.1 сая төгрөгийн материал төсөвт байгууллагуудад шилжүүлсэнтэй холбоотой өөрчлөлт орсон байна.

#### 3.4.5 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгө дансны үлдэгдэл оны эхэнд 58842.1 сая төгрөг байсан бол оны эцэст 18963.4 сая төгрөг болж 39878.7 сая төгрөгөөр буурсан байна. Тайлант онд 23.1 сая төгрөгийн хөрөнгө худалдан авч, 198.2 сая төгрөгийн хөрөнгө хандив тусламжаар, 2112.9 сая төгрөгийн хөрөнгө үнэ төлбөргүй орлогод бүртгэж 46.9 сая төгрөгийн хөрөнгө акталж, 46626.3 сая төгрөгийн хөрөнгө балансаас баланст шилжүүлж 2786.9 сая төгрөгийн элэгдэл байгуулсантай холбоотой буурсан байна.

#### 3.4.6 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 38.3 сая, эцсийн үлдэгдэл 89.6 сая төгрөг болж 51.3 сая төгрөгөөр өссөн нь байгууллагад өгөх хөрөнгө оруулалтын ажлын дутуу санхүүжилттэй холбоотой өглөг байна.

#### 3.4.7 Цэвэр хөрөнгө, өмч

Засгийн газрын оролцоо дансны оны эхний үлдэгдэл 62235.6 сая төгрөг байснаас оны эцэст 21339.7 сая төгрөг болж 40.8 сая төгрөгөөр буурсан нь Ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв, Соёлын төвийн баланс шилжсэнтэй холбоотой байна.

### 3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь тус хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

#### 3.5.1 Төсвийн төлөвлөлт

Төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 11439.4 сая төгрөгөөр, нийт зарлагыг 11439.4 сая төгрөгөөр тооцон төлөвлөж, дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Жаргалант сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны нэгтгэсэн төсвийг аймгийн ИТХ-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 04 өдрийн 5/07 тоот тогтоолоор 11439.4 сая төгрөгөөр анх баталж ирснийг сум ИТХ-ын 2022 оны 08 сарын 30-ны 10/02 тогтоолоор 11439.4 сая төгрөгөөр тодотгол хийн баталсан байна.

### 3.5.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант онд 11439.4 сая төгрөгийн төсөв баталснаас гүйцэтгэлээр орон нутгийн төсвөөс 8675.3 сая, 2028.5 сая төгрөгийг ОНХС-аас санхүүжих, 5.4 сая төгрөгийг үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос, 263.7 сая төгрөгийг туслах үйл ажиллагаанаас нийт 10972.9 сая төгрөгөөр санхүүжүүлжээ.

Хүснэгт 5. Татварын болон татварын бус орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл  
/мянган төгрөгөөр/

Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	10,793,130.5	10,703,755.7
Орон нутгийн төсвөөс	8,764,630.1	8,675,255.3
Орон нутгийн хөгжлийн сан	2,028,500.4	2,028,500.4
Нийгмийн даатгалын төсвөөс санхүүжих	-	-
Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих		
Төсөвт байгууллагын үйл ажиллагаанаас	646,244.7	269,160.8
Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос	4,995.0	5,398.0
Туслах үйл ажиллагааны орлогоос	296,540.0	263,762.8
Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	344,709.7	-
<b>ЭХҮҮСВЭРИЙН НИЙТ ДҮН</b>	<b>11,439,375.2</b>	<b>10,972,916.5</b>

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант оны гүйцэтгэлээр орон нутгийн төсвөөс 8764.6 сая, орон нутгийн хөгжлийн сангийн санхүүжилтээр 2028.5 сая, үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос 5.0 сая, туслах үйл ажиллагааны орлогоос 296.5 сая, оны эхний үлдэгдлээс зарцуулах 344.7 сая төгрөг нийт 11439.4 сая төгрөгийг тус тус зарцуулах эрх нээлгэж нийт 10972.9 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж, урсгал үйл ажиллагаанд 7767.7 сая төгрөгийг зарцуулж 325.2 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэйгээс ОНХС-д зарцуулагдаагүй үлдсэн үлдэгдэл 173.5 сая төгрөг, Хоршоо хөгжүүлэх санд 151.7 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна. Амйгийн орон нутгийн ерөнхий орлогын дансанд 2880.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлжээ.

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 7767.7 сая төгрөг буюу 70.7 хувьтай байгаа нь татварын орлогоос аймгийн ерөнхий орлогын дансанд 2880.0 сая төгрөг төвлөрүүлж сангийн хөрөнгө зарцуулаагүй дараа онд шилжүүлсэн мөнгөний үлдэгдэлтэй холбоотой байна.

Үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 5.0 сая, туслах үйл ажиллагааны орлого 296.5 сая төгрөгөөр тус тус батлагдаж гүйцэтгэлээр үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 5.4 сая, туслах үйл ажиллагааны орлого буюу сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлтөөс 263.8 сая, нийт 269.1 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж үндсэн үйл ажиллагааны орлого 0.4 сая төгрөгөөр давж, туслах үйл ажиллагааны орлого буюу зээлийн эргэн төлөлтийн орлого 32.7 сая төгрөгөөр буурч биелсэн байна.

Орлогын ангилал	2022 оны		Зөрүү
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	
Татварын нийт орлогын дүн	8,960.3	8,891.4	68.9
Нийт орлого ба тусламжийн дүн	8,658.8	8,622.2	36.6
Татварын орлого	8,658.8	8,622.2	36.6
Орлогын албан татвар	7,439.9	7,949.4	(509.5)
Хувь хүний орлогын албан татвар	7,439.9	7,949.4	(578.00)
Цалин, хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын	6,322.8	6,972.5	(649.7)
Үйл ажиллагааны орлого	106.1	121.3	(15.2)
Хөрөнгийн орлого	700.0	507.4	
Хөрөнгө борлуулсны орлого	120.0	244.1	
Шууд бус орлого	191.0	104.1	86.9
Хөрөнгийн албан татвар	524.3	245.7	278.6
Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	475.8	220.4	255.4
Бууны албан татвар	6.5	6.0	0.5
Малын тоо толгойн албан татвар	42.0	19.3	22.7
Иргэдийн мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн орлого	-	-	-
Бусад татвар, төлбөр, хураамж	694.6	427.1	267.5
Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	89.7	26.6	63.1
Улсын тэмдэгтийн хураамж	22.0	12.7	9.3
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны	8.5	3.9	4.6
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	59.2	10.0	49.2
Газрын төлбөр	602.4	396.2	206.2
Газрын төлбөр	138.7	209.6	(70.9)
Дуудлага худалдаа	463.7	186.6	277.1
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	2.5	4.3	(1.8)
Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр			-
Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	2.5	4.3	(1.8)
Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр			-
Татварын бус орлого	301.5	269.2	32.3
Нийтлэг татварын бус орлого	301.5	269.2	32.3
Бусад орлого	296.5	263.8	32.7
Торгуулийн орлого	-	-	-
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	5.0	5.4	(0.4)

Эх сурвалж: Жаргалант сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Нийт орлого 8891.4 сая төгрөг орж 68.9 сая төгрөгөөр тасарч биелсэн байна. Малын хөлийн татвар 22.7 сая, дуудлага худалдаа 277.1 сая, үл хөдлөхийн албан татвар 255.4 сая, бусад татвар төлбөр хураамж 267.5 сая төгрөгөөр тасарч цалин хөлс, ашгийн татвар 649.7 сая, хүн амын орлогын албан татвар 578.0 сая төгрөгөөр давж биелсэн байна.

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

### 3.5.3 Нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т “нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна” гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Нэмэлт санхүүжилтийн тайлангаар төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос 29.6 сая, дээд шатны төсөв захирагчаас 21.9 сая, засаг даргын нөөц хөрөнгө түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй орлогоос 245.3 сая ний 296.8 сая төгрөгийн орлого орж бараа үйлчилгээний бусад зардалд 296.8 сая төгрөг зарцуулсан байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

## **4. АУДИТЫН ТАЙЛАН**

---

### **4.1 Ерөнхий зүйл**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргана.” гэж заасны дагуу Жаргалант сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайланг танилцуулж байна.

Аудитын тайланд аудит хийгдэх байгууллага, түүний орчин, аудитад хамааралтай дотоод хяналт, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, аудитаар илрүүлсэн буруу илэрхийлэл, түүнийг шийдвэрлэсэн байдал, дараагийн аудитаар анхаарах асуудал болон аудиторын дүгнэлт, дүгнэлтийн үндэслэлийг хураангуйлан толилуулав. Мөн байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах, санхүү нягтлан бодох бүртгэл, хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой өгсөн зөвлөмжүүдийг тусгасан болно.

Аудитыг аудитор Д.Эрдэнэцэцэг 2023 оны 03 дугаар сарын 20-ны өдрөөс 03 дугаар сарын 25-ний хооронд гүйцэтгэж, хяналтыг аудитын менежер А.Цэцэгсүрэн, газрын дарга, тэргүүлэх аудитор Х.Болдбаатар нар тус тус хэрэгжүүлсэн.

Тус байгууллага нь 2022 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2023 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдрийн 1/101 албан бичгээр ирүүлсэн байна.

### **4.2 Материаллаг байдал**

Төлөвлөлтийн болон гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр нийт зардлыг сонгож, материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэл бага гэж үнэллээ.

Төлөвлөлтийн материаллаг байдлыг 2021 оны орлого үр дүнгийн тайлангийн нийт зардал 28857.2 сая төгрөгөөс 1 хувиар буюу 288.6 сая төгрөгөөр, гүйцэтгэлийн материаллаг байдал тооцох хувийг 60 хувиар буюу 173.1 сая төгрөгөөр тогтоосныг аудитын явцад дахин хянаж 2022 оны санхүүгийн тайлангийн орлого үр дүнгийн тайлангийн нийт зардал 12980.4 сая төгрөгийн 1 хувь буюу 129.8 сая төгрөгийн төлөвлөлтийн шатанд тогтоосон 60% хувь буюу 77.8 сая төгрөгөөр шинэчлэн тогтоолоо.

### **4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт**

Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтын төсвөөс үр ашиггүй урсгал зардал санхүүжүүлсэн, ИТХ-ын төлөөлөгч зардал анхан шатны баримт хангалтгүй төсөв зарцуулсан зөрчил илэрсэн тул зөрчлийг таслан зогсоох зөвлөмж өглөө.

### **4.4 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал**

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайланд өгөх аудиторын дүгнэлтээс тусад нь салгах хэрэгтэй гэж заасан байна.

#### 4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор [www.shilendans.gov.mn](http://www.shilendans.gov.mn) цахим хуудсанд холбогдох мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Шилэн дансны цахим системд тендерт шалгарсан оролцогчийн мэдээлэл, ЗДТГ, ИТХ, Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжүүлсэн таван сая төгрөгөөс дээш орлого, зарлагын гүйлгээг бүрэн мэдээлсэн бөгөөд төсөв өмч хөрөнгө зарцуулахтай холбоотой шийдвэрийн мэдээллийн 15 гүйлгээ хугацаа хоцроон бүрэн мэдээлсэн байна.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай нийцсэн гэж дүгнэлээ.

#### 4.5 Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

Аудитаар нийт 499.1 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрснээс, 78.8 сая төгрөгийн 5 алдаа зөрчилд залруулга хийж, 0.3 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд 1 төлбөрийн акт, алдаа зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 420.0 сая төгрөгийн 15 зөвлөмж өгөгдсөн байгааг 88.7 хувьтай биелүүлсэн ч өмнөх жилүүдийн төлбөрийн актыг барагдуулаагүй байна.

Хүснэгт 7. Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт

Үзүүлэлт	Өмнөх оны илрүүлэлт		Биелэлт		/сая төгрөгөөр/ Зөрүү		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Акт	1	0.3	1	0.3	-	-	100.0
Албан шаардлага	-	-	-	-	-	-	-
Зөвлөмж	15	420.0	13	325.2	2	94.8	77.4
<b>Нийт дүн</b>	<b>16</b>	<b>420.3</b>	<b>14</b>	<b>325.5</b>	<b>2</b>	<b>94.8</b>	<b>88.7</b>

#### 4.6 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

Орон нутгийн хөгжлийн сан, хөрөнгө оруулалтын ажлуудын гүйцэтгэл, Хоршоо хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлтийг он оноор хөөж авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулсан байдлыг дараагийн аудитаар анхаарч үзэх шаардлагатай гэж үзлээ.

### 5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ

Аудитаар нийт 14.2 сая төгрөгийн алдаа<sup>1</sup> илэрсэн тул Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.10-т "Аудитын байгууллагаас зөвлөмж болгосон бүртгэлийн алдааны залруулгыг мэргэжлийн түвшинд хянан, удирдлагад танилцуулах, зөвшөөрсөн тохиолдолд тухайн санхүүгийн жил, улирлын тайланд залруулга хийх, зөвшөөрөөгүй тохиолдолд аудиторт үндэслэл бүхий тайлбар хүргүүлэх" заалтын дагуу санхүүгийн тайланд залрууллаа. Үүнд:

<sup>1</sup> Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулах, буруу тусган илэрхийлэх, үүнд, математик үйлдлийн алдаа, НББ-ийн бодлогыг мөрдөхөд гарсан алдаа, бодит байдлыг буруу тайлбарласан /буруу ойлгосон/, хайнга хандсан /мартсан, тэмдэглээгүй орхисон/,

- Үр дүнгийн тайланд хөрөнгийг үнэ төлбөргүй орлого буруу бүртгэсэнтэй холбоотой 14.2 сая төгрөгийн залруулга санхүүгийн тайланд хийж сумын нэгтгэлд авлаа.

Аудитаар нийт 151.7 сая төгрөгийн зөрчил<sup>2</sup> илэрснээс, 11.5 сая төгрөгийн 3 төлбөрийн акт тогтоож, 87.7 сая төгрөгийн 3 албан шаардлага бичиж, 52.5 сая төгрөгийн 3 зөвлөмж өглөө.

## 5.1 Төлбөрийн акт

- ✓ *ИТХ-ын төлөөлөгчдийн урамшууллын зардлаас нийгмийн даатгалын шимтгэл суутгаагүй, засгийн газрын тогтоол шийдвэр хэрэгжүүлээгүй 2.9 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.8-д "төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ" гэсэн заалт,*
- ✓ *ИТХ-ын төлөөлөгч нарт олгосон хоолны зардал төлөөлөгч нарын тооноос илүү зарцуулсан, төлөөлөгч нарт гэж бичиг хэргийн зардал их хэмжээгээр гаргаж төсвийг үр дүнтэй зарцуулаагүй, хэвлэл захиалгын зардалд 480.0 мянга, бэлгэ дурсгалд 150.0 мянга нийт 630,0 мянган төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 14-р зүйлийн 14.2.3-д "өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах", 10-р зүйлийн 10.1.7-д "төсвийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ" гэсэн заалт,*
- ✓ *"Стандартаар Жаргалант" хөтөлбөр хэрэгжээгүй гэрээний үүргээ биелүүлээгүй, үр дүнгүй зардал гаргасан 7.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ" гэсэн заалттай тус тус нийцэхгүй байна.*

## 5.2 Албан шаардлага

- ✓ *Сангийн хөрөнгийг иргэдийн санал аваагүй, нийтийн эрх ашигт нийцээгүй хөрөнгийн шинж чанар агуулаагүй урсгал зардалд зарцуулсан, сангийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн бүртгэл, ашиглалтад тавих дотоод хяналт сул, урьдчилж гарсан зардлын тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй 74.2 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 60-р зүйлийн 60.3.3-д "үндэсний их баяр наадмаас бусад баяр, наадам, ой арга хэмжээ, шашны зан үйлийн болон ёслолын зардалд", 60.3.4-д нийтийн эрх ашигт нийцээгүй үйл ажиллагаа", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ" гэсэн заалт,*
- ✓ *Төлөөлөгч зардалд анхан шатны баримтын бүрдэл хангалтгүй, материалын зардлыг шууд зардалд бүртгэсэн, үр ашиггүй зардал гаргаж зарцуулсан нь төсвийн хэмнэлтийн хуулийг хэрэгжүүлээгүй 22.3 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай,*

<sup>2</sup> Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид харшлах байгууллага, түүний удирдлага, байгууллагад ажилладаг бусад хувь хүний санаатай болон санамсаргүй үйлдэл, эс үйлдэл.

- хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д “Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ” гэсэн заалт,
- ✓ СХС-ийн насжилт өндөртэй авлага шийдвэрлээгүй, авлагын үр дүн буурсан, зээлийн үлдээдлийн тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй 259.4 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.8-д “төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх”, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д “Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ” гэсэн заалтуудтай нийцэхгүй байна.

### 5.3 Зөвлөмж

#### 5.3.1 Үйл ажиллагаа, хөрөнгөтэй холбоотой

Илрүүлэлт: Үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд тавих дотоод хяналт хэрэгжүүлээгүй, жилийн эцсийн хөрөнгийн тооллого хийгээгүй, хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт сул, хөрөнгө үнэгүйдсэн, хөрөнгийн бүртгэл тооцоо хангалтгүй байгаа зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 14-р зүйлийн 14.2.3-д “өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20-р зүйлийн 20.2.6-д “эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны тооллого хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэгч, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдээдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах” гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Хөрөнгийн тооллогыг хуулийн хугацаанд хийж бүртгэл, тайлагнал, ашиглалтад дотоод хяналт хэрэгжүүлж ажиллах,

#### 5.3.2 Бараа материалтай холбоотой

Илрүүлэлт: Няравын тайлан гаргалт хангалтгүй, шаардах хуудас баталгаажуулаагүй, жолоочийн тооцоо бодоогүй, шатахууны зардал замын хуудсаар баталгаажуулаагүй, шатахууны орлого харилцахын зардал зөрүүтэй илэрхийлэгдсэн 4.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5-р зүйлийн 5.1.2-д “төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх, 16-р зүйлийн 16.5.6-д “дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх”, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д “Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ” гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Анхан шатны баримтгүй ажил гүйлгээ хийхгүй байх, нягтлан бодох бүртгэлээр тавих хяналтыг сайжруулах

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2022 оны 6 дүгээр сарын 10-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

## 6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ

### Санхүүгийн тайлангийн аудитын алдааны нэгтгэл

/сая төгрөгөөр/

Алдааны товч утга	Нийт алдаа		Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулсан		Буруу тусган илэрхийлсэн		Үүнээс		Зөвлөмж	
							Залруулсан			
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Үр дүн мөнгөн гүйлгээний тайланд төвлөрүүлсэн санхүүжилт дутуу тайлагнаж санхүүгийн тайлан гаргасан	1	14.2	1	14.2			1	14.2	-	-
Дүн	1	14.2	1	14.2	-	-	1	14.2	-	-

### Санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчлийн нэгтгэл

/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Үүнээс							
	Нийт алдаа		Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн			Тоо	Дүн
ИТХ-ын төлөөлөгчдийн урамшууллын зардлаас нийгмийн даатгалын шимтгэл суутгаагүй, засгийн газрын тогтоол шийдвэр хэрэгжүүлээгүй	1	2,898.0	1	2,898.0				
“Стандарттай Жаргалант” хөтөлбөр хэрэгжээгүй гэрээний үүргээ биелүүлээгүй, үр дүнгүй зардал гаргасан	1	7,000.0	1	7,000.0				
Сангийн хөрөнгийг иргэдийн санал аваагүй, нийтийн эрх ашигт нийцээгүй хөрөнгийн шинж чанар агуулаагүй урсгал зардалд зарцуулсан, сангийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн бүртгэл, ашиглалтад тавих дотоод хяналт сул, урьдчилж гарсан зардлын тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй,	1	74,234.1			1	74,234.1		
Төлөөлөгч зардалд анхан шатны баримтын бүрдэл хангалтгүй, материалын зардлыг шууд зардалд бүртгэсэн, үр ашиггүй зардал гаргаж зарцуулсан нь төсвийн хэмнэлтийн хуулийг хэрэгжүүлээгүй байна.	1	22,277.8	-	-	1	22,277.8		
СХС-ийн насжилт өндөртэй авлага шийдвэрлээгүй, авлагын үр дүн буурсан, зээлийн үлдэгдлийн тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй	1	259,409.6			1	259,409.6		

Үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд тавих дотоод хяналт хэрэгжүүлээгүй, жилийн эцсийн хөрөнгийн тооллого хийгээгүй, хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт сул, хөрөнгө үнэгүйдсэн, хөрөнгийн бүртгэл тооцоо хангалтгүй байна.	1	-					1	-
Няравын тайлан гаргалт хангалтгүй, шаардах хуудас баталгаажуулаагүй, жолоочийн тооцоо бодоогүй, шатахууны зардал замын хуудсаар баталгаажуулаагүй, шатахууны орлого зарлага зөрүүтэй	1	4,634.4					1	4,634.4
<b>Дүн</b>	<b>7</b>	<b>370,453.9</b>	<b>2</b>	<b>9,898.0</b>	<b>3</b>	<b>355,921.5</b>	<b>2</b>	<b>4,634.4</b>

**Санхүүгийн тайлангийн аудитын илэрсэн нийцлийн аудитын зөрчлийн нэгтгэл**  
/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс					
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
ИТХ-ын төлөөлөгч нарт олгосон хоолны зардал төлөөлөгч нарын тооноос илүү зарцуулсан, төлөөлөгч нарт гэж бичиг хэргийн зардал их хэмжээгээр гаргаж төсвийг үр дүнтэй зарцуулаагүй, хэвлэл захиалгын зардалд 480.0 мянга, бэлэг дурсгалд 150.0 мянга,	1	630.0	1	630.0				
<b>Дүн</b>	<b>1</b>	<b>630.0</b>	<b>1</b>	<b>630.0</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

**ХОВД АЙМАГ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

АУДИТААР ИЛРҮҮЛСЭН АЛДАА, ЗӨРЧИЛТЭЙ АСУУДЛЫН БҮРТГЭЛ

Байгууллагын нэр: Жаргалант сум ТТЗ  
Тайланг хугацаа: 2021.01.01-2021.12.31

№	Ажил гүйцэтгэний анги, дансны үндэсдэл	Алдаа, зөрчлийн товч үгтэ	Зөрсөн хуулийн заалт	Мөнгөн дүн	Аудлын байгууллагаас гаргасан шийдэл	Шалгагчдын байгууллагаас гаргасан шийдэл, тасар, холбогдох байгууллага	Материаллаг асх	
							Материаллаг	Материаллаг Бус
A		3		4	5	6	9	10
1	Зардал	ИТХ-ын төлөөлөгчдийн урамшууллын зардалас нийллийн давтгалайн шийтгэл зургаангүй, засгийн газрын тогтоол шийдвэр хэрэгжүүлээгүй	Төсвийн тухай хуулийн 6.4.8-д "төсвийг зохиостой удирдах аялага, өр төлбөр үүсэхгүй байх. Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	2,898,000	Төлбөрийн акт	ИТХ		2,898,000
2	Зардал	ИТХ-ын төлөөлөгч нарт өгссөн өсөлтий зардал төлөөлөгч нарын тооноос илүү зарцуулсан, төлөөлөгч нэртэй санхүүгийн зардал их хэмжээгээр гаргах төсвийг үр дүнтэй зарцуулаагүй, хавтал зохиолын зардалд 480.0 мянга, бэлэг дурсгалд 150.0 мянга,	Төсвийн тухай хуулийн 14-р зүйлийн 14.2.3-д "Өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах", 10-р зүйлийн 10.1.7-д "Төсвийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	630,000	Төлбөрийн акт	ИТХ	ТХХ	630,000
3	ОНХС	"Стандартай Жаргалант" хөлбөмбөг хэрэгжээгүй гэрсэний үүргээ биелүүлээгүй, үр дүнтэй зардал гаргасан	Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "Төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	7,000,000	Төлбөрийн акт	ТТЗ		7,000,000
4	ОНХС	Сангийн хөрөнгийг иргэдийн санал аваагүй, нийтийн эрх ашигт нийцээгүй хөрөнгийн шинж чанар агуулаагүй урсгал зардалд зарцуулсан, сангийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн бүртгэл, ашигт зардал тавих дотоод хяналт сул, урьдчилж гарсан зардалын тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй,	Төсвийн тухай хуулийн 60-р зүйлийн 60.3.3-д "Ндэсний их баяр наадамас бусад баяр, наадам, ой арга замдээ, шашны зан үйлдэн болон ёслолын зардалд", 60.3.4-д нийтийн эрх ашигт нийцээгүй үйл ажиллагаа", Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	74,234,100	Албан шаардлага	ТТЗ	74,234,100	
5	Бараа материал	Төлөөлөгч зардалд анхан шатны баримтын бүрдэл хангалтгүй, материалын зардлыг шууд зардалд бүртгэсэн, үр ашиггүй зардал гаргах зарцуулсан нь төсвийн хэмнэлтийн хуулийг хэрэгжүүлээгүй байна.	Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах, Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	22,277,800	Албан шаардлага	ИТХ	22,277,800	
6	СХС	СХС-ийн нэсжилт өндөртэй авлага шийдвэрлээгүй, авлагын үр дүн бүрсэн, эзэллийн үлдэгдлийн тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй	Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.8-д "төсвийг зохиостой удирдах аялага, өр төлбөр үүсэхгүй байх", Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	345,939,400	Албан шаардлага	ТТЗ	345,939,400	
7	Бараа материал	Няравын тайлан гаргалт хангалтгүй, шаардах хуудас баталгаажуулаагүй, жолоочийн тооцоо бодсогүй, шатахууны зардал замын хуудсаар баталгаажуулаагүй, шатахууны орлого харилцахын зардал 1.5 сая төгрөгөөр зөрүүтэй	Төсвийн тухай хуулийн 5-р зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн их бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх. 16-р зүйлийн 16.5.6-д "дотоод аудлын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх", Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нэгтгэн Бодох бүртгэлийн удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	4,634,400	Зөвлөмж	ИТХ		4,634,400

8	Үндсэн хөрөнө	Үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд тавих дотоод хяналт хэрэгжүүлснээр, жилийн эцсийн хөрөнгийн тооллого хийгснээр, хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт сул, хөрөнгө үнэгүйдсэн, хөрөнгийн бүртгэл тооцоо хагалтгүй байна. Шуудан холбооны байр, халуун усны газрууд, баруудын тоглоомын талбай, яаган хүний замрууд	Төсвийн тухай хуулийн 14-р зүйлийн 14.2.3-д, "өрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20-р зүйлийн 20.2.6-д "эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны тооллого хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэн, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдэгдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах"	Зөвлөмж ТТЗ			
9	Орлого	Үр дүн мөнгөн гүйцэтгэлийн тайланд төвлөрүүлсэн санхүүжилт дутуу тайлагнаж санхүүгийн тайлан гаргасан	Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.3.1-д, "Төсвийн орлого, зарлага, хөрөнгө, өр төлбөрийн гүйцэтгэл буруулах бичилт миктүйсэр нийт дүнгээр нь төлөвлөж, тайлагнах", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18-р зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ"	Залуулах ИТХ	14,252,869	447,085,700	24,780,869
					471,866,569		

Аудитгаар илэрсэн асуудлын бүртгэлийг эвшөөрсөн:

Засаг дарга Ц.Цогтбаяр  
 Санхүү, албаны дарга О.Сэрэмбаа  
 Нягтлан бодогч Х.Ганболд  
 ОНХС харууссан мэргэжилтэн Г.Бор Лувсан  
 ЖДУ харууссан мэргэжилтэн М.Мунушаа  
 Эвшөөрөгчтэй бол шалтгаан:

2020.03.20  
 2020.03.20  
 2020.03.20

Боловруулсан: Аудитор  
 Аюул шалтгад хянасан аудиторын мөхөөрөмж  
 Хоёр дахь шатанд хянасан Дарга Төгсхүүрэн Цогтбаяр  
 Аудиторын ширээний санхүүгийн үйлчилгээний байр  
 Д.Эрдэнэцэцэг  
 А.Цогтбаяр  
 Х.Бор Лувсан  
 8417143692  
 ПНОА0073 9066454